

А. М. Терно

здобувач

Інститут держави і права імені В. М. Корецького НАН України

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОТИДІЇ НЕВИКОНАННЮ РІШЕНЬ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ В ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ. ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

У статті проведено порівняльно-правовий аналіз кримінально-правового забезпечення протидії невиконанню рішень Європейського суду з прав людини у зарубіжних країнах.

На підставі проведеного порівняльно-правового аналізу відповідальності за невиконання судових рішень у зарубіжних країнах, акцентовано на безумовній близькості кримінального законодавства пострадянських країн з кримінальним законодавством України.

Встановлено, що в кримінальних кодексах низки європейських країн також є норми, подібні до вітчизняної. При цьому норма про кримінальну відповідальність за невиконання рішення Європейського суду з прав людини у кримінальному законодавстві інших держав відсутня.

Створення та реалізація спеціальних законодавчих процедур для виконання рішень Європейського суду з прав людини незвичне явище для країн Західної Європи. У більшості з них такі рішення виконуються на підставі нормативно-правових актів, що визначають загальні процедури виконання рішень національних судів за допомогою застосування аналогій чи загальноправових принципів.

Ключові слова: порівняльно-правовий аналіз; кримінально-правове забезпечення; протидія невиконанню рішень Європейського суду з прав людини.

Постановка проблеми. Законодавство України на різних етапах своєї багатовікової історії містило досить велику кількість норм, що передбачали різні соціально-правові аспекти кримінальної політики Української держави щодо вчинення кримінальних правопорушень проти правосуддя загалом та невиконання судового рішення зокрема.

Вступивши 17 липня 1997 р. до Ради Європи Україна ратифікувала Конвенцію про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, Першого протоколу та протоколів № 2, 4, 7 та 11 до Конвенції [25], чим прийняла на себе зобов'язання привести правозастосовчу практику у повну відповідність до вимог Конвенції і протоколів до неї. Це означало також те, що діяльність усіх вітчизняних органів державної влади, включаючи судові, їх рішення та застосовувані процедури, так само як і рішення відповідних органів, яким надано повноваження законотворчої діяльності, не повинні суперечити положенням Конвенції.

Потреба в запровадженні у КК України 2001 р. кримінальної відповідальності за невиконання рішення ЄСПЛ полягало не лише в необхідності виконання Україною взятих на

себе міжнародних зобов'язань щодо виконання рішення ЄСПЛ, а, передусім, у тому, що процедура виконання рішення ЄСПЛ є відмінною від процедури виконання рішень судів загальної юрисдикції та не лише передбачає виплату справедливої сатисфакції, а й потребує вжиття додаткових заходів індивідуального та загального характеру, що спрямовані на відновлення попереднього стану скаржника та забезпечення дотримання порушених норм [3].

Метою статті є здійснення порівняльно-правового аналізу кримінально-правового забезпечення протидії невиконанню рішень Європейського суду з прав людини у зарубіжних країнах.

Теоретичною базою написання статті стали праці вітчизняних та зарубіжних учених у галузі, кримінального права та кримінології зокрема, таких, як: Ю.В. Александрова, М.І. Бажанова, Ю.В. Бауліна, В.І. Борисова, І.С. Власова, А.В. Валахової, М.А. Гараніної, Л.Д. Гаухмана, В.О. Глушкова, М.С. Голоднюка, І.А. Дришлюка, О.О. Кваши, М.Й. Коржанського, О.М. Костенка, Я.М. Кульберга, А.Г. Мартіросяна, М.І. Мельникова, А.А. Музики, В.О. Навроцького, А.В. Наумова, В.І. Осадчого, О.Я. Светлова, В.В. Сташиса, С.А. Семенова, Ю.І. Стецовського, Ш.С. Раш-

ковської, С.А. Тарарухіна, В.Я. Тація, П.Ф. Тельнова, С.І. Тихенка, І.М. Тяжкової, В.І. Тютюгіна, А.П. Тузова, Є.В. Фесенка, В.Д. Філімонова, М.І. Хавронюка та інших вчених.

Здобутки цих учених містять низку системних положень і висновків, які прямо або опосередковано кримінально–правово забезпечення протидії невиконанню рішень Європейського суду з прав людини.

Варто констатувати, що дисертаційних і монографічних праць, присвячених кримінально–правовому забезпеченню протидії невиконанню рішень Європейського суду з прав людини дотепер не здійснено, що і зумовило вибір автором теми даної статті.

Основний зміст статті.

В 1959 р. на підставі Європейської конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (розділ II Конвенції) було засновано ЄСПЛ. Згідно зі ст. 19 Конвенції, його засновано як контролюючий орган «для забезпечення дотримання зобов'язань, прийнятих на себе Високими Договірними Сторонами» [1]. Виконання такого завдання було передбачено шляхом розгляду й вирішення конкретних справ, прийнятих ним до провадження на підставі індивідуальних скарг, які подаються фізичною особою, групою осіб, неурядовою організацією або державою – членом Ради Європи, у випадку порушення Європейської конвенції іншою державою – членом Ради Європи.

ЄСПЛ не виступає як наглядова інстанція щодо рішень національних судових та інших правозастосовних органів, а також не має на меті коригування правотворчості держав – учасниць Конвенції. Разом з тим такі держави не мають права ігнорувати рішення ЄСПЛ. Їх реакція повинна полягати у виправленні правової ситуації, яка призвела до порушення прав і свобод людини, які захищаються Конвенцією та протоколами до неї.

1 вересня 2001 р. набрав чинності КК України [2], у якому, як і в КК УРСР 1960 р., окремою нормою визначено кримінальну відповідальність за невиконання судових рішень (ст. 382). Однак, на відміну від КК УРСР 1960 р. (у редакції 1990 р.), зазначена стаття мала три частини, в яких було здійснено диференціацію кримінальної відповідальності за невиконання судового рішення. У ч. 3 вказаної статті вперше було передбачено норму, яка містила кримінальну відповідальність за умисне невиконання службовою особою рішення ЄСПЛ. У подальшому, у зв'язку з

проведенням в Україні судової реформи та прийняттям Закону України «Про судову реформу та статус суддів в Україні», до цієї статті було внесено зміни, спрямовані на посилення кримінальної відповідальності за вказаний злочин, зокрема в частині розширення кола суб'єктів невиконання судового рішення.

Після запровадження кримінальної відповідальності за невиконання рішення ЄСПЛ Україною на законодавчому рівні закріплено порядок виконання рішень ЄСПЛ у Законах України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» від 23 лютого 2006 р. № 3477-IV [6], «Про виконавче провадження» 2 червня 2016 р. № 1404-VIII [5], «Про гарантії держави щодо виконання судових рішень» від 5 червня 2012 р. № 4901-VI [7].

Розпад Радянського Союзу ознаменував собою не лише появу на карті світу нових незалежних держав, а й утворення правових просторів, у яких необхідно було з урахуванням нових економічних і політичних реалій проводити реформування кримінального законодавства республік, що входили до колишнього СРСР.

У ст. 315 КК РФ «Невиконання вироку суду, рішення або іншого судового акту», що розміщена в главі 31 «Злочини проти правосуддя», передбачено відповідальність за злісне невиконання таких, що вступили в законну силу, вироку суду, рішення суду або іншого судового акта, або за перешкоджання їх виконанню [21]. Повністю аналогічну норму передбачено й у ст. 363 КК Республіки Таджикистан [18].

Статтю 315 КК Російської Федерації та ст. 363 Республіки Таджикистан передбачено чіткий перелік суб'єктів цього злочину: представник влади, державний службовець, службовець органу місцевого самоврядування, а також службовець державної чи муніципальної установи, комерційної чи іншої організації [18; 21], чого немає в ст. 382 КК України.

Стаття 306 КК Азербайджанської Республіки [10] «Невиконання вироку, постанови суду або іншого судового акта» входить до складу глави 32 «Злочини проти правосуддя». Об'єктивна сторона кримінального правопорушення, передбаченого ст. 306.1 КК Азербайджанської Республіки, полягає в злісному невиконанні рішення, вироку, ухвали або постанови суду, що набрали законної сили, а також у перешкоджанні їх виконанню. Як бачимо, у цій частині статті законодавець, на відміну від назви цієї норми, вказує на невиконання рішення, вироку, ухва-

ли або постанови суду, не згадуючи про інші судові акти. Суб'єкт цього злочину загальний, що значно розширює сферу правового регулювання відповідної норми. Частина друга цієї статті (ст. 306.2 КК Азербайджанської Республіки) містить кваліфікуючу ознаку «ті самі діяння, вчинені службовою особою», за якою до кримінальної відповідальності притягуються особи, які мають спеціальні ознаки посадової особи [10, с. 312].

Схожою до ст. 306 КК Азербайджанської Республіки є ст. 362 КК Республіки Казахстан «Невиконання вироку суду, рішення суду або іншого судового акта», яка розміщена в главі 15 «Злочини проти правосуддя і порядку виконання покарань». З назви цієї глави ми бачимо, що законодавець в основу охорони суспільних відносин, на які посягає ця група кримінальних правопорушень, поклав нормальний режим діяльності органів, які здійснюють правосуддя, і порядок виконання покарань. Об'єктивна сторона, згідно із ч. 1 ст. 362 КК Республіки Казахстан, полягає в злісному невиконанні вироку суду, рішення суду або іншого судового акта, що набрали законної сили, а також у перешкодженні їх виконанню. У ч. 2 ст. 362 КК Республіки Казахстан передбачено відповідальність за такі самі дії, вчинені спеціальним суб'єктом: представником влади, державним службовцем, службовцем органу місцевого самоврядування, а також службовцем державної установи, комерційної або іншої організації [17].

У ст. 338 КК Киргизької Республіки зазначено такі самі ознаки об'єктивної сторони невиконання судового рішення, як і в ч. 1 ст. 362 Республіки Казахстан, але в ній ще додатково є вказівка на те, що рішення має бути злісно невиконане в «установлені строки» [13].

Глава XVI КК Республіки Узбекистан «Злочини проти правосуддя» містить ст. 232 «Невиконання судового рішення», об'єктивна сторона якої представлена як «умисне невиконання службовою особою вироку, рішення, ухвали або постанови суду або судді або перешкодження їх виконанню». Як предмет злочину, передбаченого ст. 232 КК Республіки Узбекистан, законодавець називає загальне поняття «судове рішення», вказане в найменуванні цієї кримінально-правової норми, що відповідає одній меншій нормі у вітчизняному КК. Суб'єктом цього злочину є лише посадова особа. Суб'єктивна сторона характеризується лише умисною формою вини [20].

Стаття 423 КК Республіки Білорусь «Невиконання вироку, рішення або іншого судового акту», яка розміщена в главі 34 «Злочини проти правосуддя», передбачає відповідальність за невиконання посадовою особою вироку, рішення або іншого судового акта, що набув законної сили, або в перешкодженні їх виконанню [16]. Потрібно зазначити, що ця норма схожа на аналогічну норму українського кримінального законодавства, але суб'єктом цього злочину можуть виступати тільки посадові особи. При цьому в нормі не деталізовано, які саме. Подібним способом регламентовано кримінальну відповідальність за невиконання судового рішення також у ст. 209 КК Республіки Туркменістан та в ст. 353 КК Республіки Вірменія, у яких передбачено відповідальність за невиконання посадовою особою таких, що набрали законної сили, вироку, рішення суду або іншого судового акта, або перешкодження їх виконанню [19]. Разом із тим у вказаних статтях відсутня відома законодавству багатьох держав пострадянського простору ознака злісності при вчиненні цих кримінальних правопорушень. При цьому в ст. 423 КК Республіки Білорусь та ст. 209 КК Республіки Туркменістан відсутня вказівка на те, що ці злочини мають бути вчинені умисно. Відсутня така вказівка й у ст. 381 КК Грузії, яка також передбачає відповідальність за невиконання чи перешкодження виконанню вироку або іншого судового рішення, що набрали законної сили [16]. При цьому суб'єкт невиконання судового рішення, відповідно до ст. 381 КК Грузії, може бути загальним (ч. 1) або спеціальним – посадова особа (ч. 2).

У главі XXIII КК Латвійської Республіки «Злочинні діяння проти правосуддя» розміщена ст. 296 «Невиконання вироку або рішення суду», об'єктивна сторона якої сформульована так: «умисне невиконання або перешкодження виконанню вироку або рішення суду». Предметом цього злочину, відповідно, є вирок або рішення суду, в об'єктивній стороні відсутня вказівка на обов'язковість набрання ними законної сили. Суб'єктом цього злочину може бути будь-яка особа за наявності загальних ознак, суб'єктивна сторона характеризується так само умисною формою вини [14].

У ст. 176 КК Естонської Республіки, що розміщена в главі IX «Злочини проти правосуддя», передбачено відповідальність за «невиконання вироку або рішення суду». Як предмет цього злочину виступають саме звернені до виконання ви-

рок або рішення суду. Об'єктивна сторона злочину полягає в умисному невиконанні зверненого до виконання вироку або рішення суду за відсутності ознак злочинів, передбачених ст. 121 («Ухилення від сплати аліментів дітям»), ст. 122 («Ухилення від сплати аліментів батькам»), ст. 166² («Порушення заборони на підприємництво або заборони працювати з певної спеціальності або займати певні посади»), ст. 176¹ («Ухилення від відбування покарання у виді позбавлення волі»). Суб'єктом цього злочину може бути будь-яка особа за наявності загальних ознак, а суб'єктивна сторона знову ж таки характеризується умисною формою вини [22].

Варто зауважити, що в ст. 176 КК Естонської Республіки не передбачено відповідальності за перешкоджання виконанню вироку або рішення суду. Водночас у диспозиції ч. 1 ст. 231 КК Литовської Республіки (глава XXXIV «Злочини і кримінальні проступки проти правосуддя») передбачено відповідальність за перешкоджання судовому приставу виконувати судові рішення, але не встановлено відповідальності за невиконання судового рішення в тому вигляді, як це зроблено в розглянутих КК пострадянських держав [15]. Як кваліфікуючу ознаку передбачено вчинення таких дій із застосуванням насильства або іншого примушування (ч. 2 ст. 231).

На підставі розгляду норм КК 14 пострадянських держав, що стосуються відповідальності за невиконання судового рішення, можна підсумувати, що, попри очевидну схожість законодавчих формулювань, а також те, що всі вони містяться в розділах, які передбачають відповідальність за злочини проти правосуддя, у них все ж таки є й чимало відмінностей.

Принагідно зауважимо, що в жодному КК пострадянських держав не передбачено відповідальності за невиконання рішення ЄСПЛ. Ще однією відмінністю норм кримінального законодавства цих країн є назва відповідних норм, оскільки тільки за законодавством України визначено збірне поняття «судове рішення», яке включає в себе всю сукупність рішень та інших актів судів усіх інстанцій, що, у свою чергу, не потребує уточнення в диспозиції самої статті.

Для більшості країн Європи виконання рішень ЄСПЛ переважно не потребує специфічного правового контролю за процедурою виконання таких рішень, оскільки для них виконання вимог Конвенції є, передусім, свідченням їх політичної й правової культури та спроможності захищати своїх громадян. Також доцільно

зауважити, що ґрунтовне та послідовне правове регулювання процедур виконання рішень ЄСПЛ у західноєвропейських країнах зазвичай є недоцільним на практиці, зважаючи на досить високий рівень правової й політичної культури відповідних держав (наприклад, Німеччини та Австрії), які не тільки забезпечують мінімальні підстави для звернення до ЄСПЛ за захистом, а й безумовно виконують усі, хоча й не настільки численні, як проти України, рішення щодо їх громадян без застосування примусових юридичних механізмів і процедур.

У кримінальних кодексах деяких європейських країн також існують норми, подібні до країн пострадянського простору. Разом із тим відсутні норми, присвячені кримінальній відповідальності за невиконання рішення ЄСПЛ. Так, у ст. 407 КК Іспанії встановлено відповідальність посадових осіб або державних службовців, які присвоюють судові повноваження або перешкоджають виконанню рішення, виданого компетентним судовим органом [24, с. 221]. Разом із тим ця норма стосується лише невиконання чи перешкоджання виконанню судових рішень у кримінальних справах [12, с. 110].

КК Федеративної Республіки Німеччина (далі – ФРН) хоч і не містить норми, що стосується кримінальної відповідальності за невиконання рішення ЄСПЛ, однак у рішенні Федерального конституційного суду Німеччини від 14 жовтня 2004 р. зазначено, що заявники можуть звертатися до нього з конституційними скаргами, посилячись на порушення Європейської конвенції про захист прав людини і основоположних свобод або на невиконання рішення ЄСПЛ з боку органів публічної влади Німеччини [4, с. 80].

Відповідно до § 148 чинного КК Данії, за умисне або внаслідок грубої недбалості недотримання передбаченої законом процедури щодо розгляду або виконання певних юридичних актів підлягають відповідальності особи, наділені юрисдикцією чи владою вирішувати правові питання або до чиїх обов'язків входить застосування каральної функції держави [9].

КК Франції містить дві норми, за порушення яких, як випливає з їх змісту, можуть бути притягнуті до відповідальності приватні або будь-які інші особи. Це невиконання судового рішення про покарання у виді афішування обвинувального вироку, що полягає в знищенні, приховуванні або зриванні повністю або частково розклеєних афіш (ст. 434–439), а також будь-яке порушення заборони про покарання у виді

заборони здійснювати будь-яку професійну або громадську діяльність [24].

КК Болгарії в розділі III «Злочини проти правосуддя» містить дві норми про кримінальну відповідальність за невиконання судових рішень. Наприклад, об'єктивна сторона ст. 293а КК Болгарії виглядає так: «Хто, будучи зобов'язаним виконати грошове зобов'язання перед кредитором відповідно до судового рішення, не виконає його протягом року з моменту набрання судовим рішенням законної сили, незважаючи на наявність у нього коштів або майна, карається позбавленням волі до трьох років». Що стосується перешкодження судовим рішенням, то законодавець передбачив цей злочин у ст. 296 КК Болгарії, об'єктивна сторона якої представлена так: «Хто з метою перешкодити виконанню судового рішення або припинити його виконання знищить, зашкодить, приховає, продасть чи передасть річ, щодо якої винесено це судове рішення...» [23 с. 208–209].

Варто також зауважити, що законодавство низки держав (Польща, ФРН, Швеція, Швейцарія, Японія) не містить норм, які передбачають кримінальну відповідальність за вчинення діянь, аналогічних невиконанню судового рішення. У свою чергу, аналіз зарубіжного досвіду регулювання кримінальної відповідальності за невиконання судових рішень дає підстави стверджувати, що норма про кримінальну відповідальність за невиконання рішення ЄСПЛ є тільки у вітчизняному КК 2001 р.

Висновки

Підсумовуючи результати вибіркового дослідження кримінального законодавства зарубіжних держав про відповідальність за невиконання судових рішень, доцільно акцентувати на безумовній близькості кримінального законодавства пострадянських країн з кримінальним законодавством України. Що ж до країн далекого зарубіжжя, то в кримінальних кодексах низки європейських країн також є норми, подібні до вітчизняної. При цьому норма про кримінальну відповідальність за невиконання рішення ЄСПЛ у кримінальному законодавстві інших держав відсутня.

Створення та реалізація спеціальних законодавчих процедур для виконання рішень ЄСПЛ – незвичне явище для країн Західної Європи. У більшості з них такі рішення виконують на підставі нормативно-правових актів, що визначають загальні процедури виконання рішень національних судів за допомогою застосування аналогій чи загальноправових принципів.

Список використаної літератури:

1. Конвенція про захист прав людини і основних свобод від 4 листопада 1950 року. *Офіційний Сайт Верховної Ради України*. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_004 (дата звернення: 16.11.2020).
2. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 р. *Офіційний вісник України*. 2001. № 21. Ст. 920.
3. Мазур М. В., Беніцький А. С. Деякі міркування про проблеми кримінальної відповідальності за невиконання рішень Конституційного Суду України та Європейського суду з прав людини. *Юридичний Луганськ*. URL: <http://jurlugansk.ucoz.org/publ/13-1-0-437>.
4. Папир Х. Ю. Соотношение между национальным конституционным правом и Европейской конвенцией о защите прав человека с точки зрения Федерального Конституционного Суда Германии. *Сравнительное конституционное обозрение*. 2007. № 2(59). С. 80.
5. Про виконавче провадження : Закон України від 02.06.2016 № 1404-VIII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3477-15/ed20060223>
6. Про виконання рішень та застосування практики Європейського Суду з прав людини : Закон України від 23.02.2006. *ВВР*. 2006. № 30. Ст. 260.
7. Про гарантії держави щодо виконання судових рішень : Закон України від 05.06.2012 № 4901-VI. *ВВР*. 2013. № 17. Ст. 158.
8. Про ратифікацію Конвенції про захист прав і основних свобод людини 1950 року, Першого протоколу та протоколів № 2, 4, 7 та 11 до Конвенції: Закон України від 17.07.1997 № 475/97-ВР. *ВВР*. 1997. № 40. Ст. 263.
9. Уголовное право зарубежных государств. Особенная часть : учебное пособие / под ред. и с предисл. И. Д. Козочкина. Москва : Камерон, 2004. 528 с.
10. Уголовный кодекс Азербайджанской Республики от 30.11.1999. *Legislationline*. URL: <http://www.legislationline.org/ru/documents/action/popup/id/14108/preview/>
11. Уголовный кодекс Грузии от 22.07.1999. URL: matsne.gov.ge/ka/document/download/16426/143/ru/pdf
12. Уголовный кодекс Испании / под ред. и с предисл. д-ра юрид. наук, проф. Н. Ф. Кузнецовой и д-ра юрид. наук, проф. Ф. М. Решетникова. Москва : ЗЕРЦАЛО, 1998. 218 с.
13. Уголовный кодекс Кыргызской Республики от 01.10.1997. URL: http://online.adviser.kg/Document/?doc_id=30222833
14. Уголовный кодекс Латвийской Республики от 08.07.1998. *Latvijas Republikas tiesību akti*. URL: <http://likumi.lv/doc.php?id=88966>
15. Уголовный кодекс Литовской Республики от 26.09.2000. URL: <http://law.edu.ru/norm/norm.as>

- p?normID=1243877&subID=100107735,100107738,100107772,100107917#text
16. Уголовный кодекс Республики Беларусь от 9.07.1999. *Эталон-On-line*. URL: http://etalonline.by/?type=text®num=hk9900275#load_text_none_1_
 17. Уголовный кодекс Республики Казахстан от 16.07.1997. *Параграф. Информационные системы*. URL: http://online.zakon.kz/Document/?doc_id=1008032
 18. Уголовный кодекс Республики Таджикистан от 21.05.1998. URL: legislationline.org/download/action/.../Tajikistan_CC_am2011_ru.pdf
 19. Уголовный кодекс Республики Туркменистан от 12.06.1997. URL: <http://www.parliament.am/legislation.php?sel=show&ID=1349&lang=rus#31>
 20. Уголовный кодекс Республики Узбекистан от 22.09.1994. *LexUz*. URL: http://lex.uz/pages/getpage.aspx?lact_id=111457
 21. Уголовный кодекс Российской Федерации от 13.06.1996. URL: <http://zakonbase.ru/ugolovnyj-kodeks/>
 22. Уголовный кодекс Эстонии от 1 сентября 2002 года. Санкт-Петербург : Изд-во «Юридический центр Пресс», 2004. 262 с.
 23. Уголовный кодекс Республики Болгария. Санкт-Петербург, 2001. С. 208–209.
 24. Хавронюк М. І. Кримінальне законодавство України та інших держав континентальної Європи: порівняльний аналіз, проблеми гармонізації : дис. на здобуття наук. ступеня д-ра юрид. наук : 12.00.08 «Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право». Київ, 2007. 557 с.
 25. Щорічний звіт про результати діяльності Урядового уповноваженого у справах Європейського суду з прав людини у 2016 році. *Міністерство юстиції України*. URL: <http://old.minjust.gov.ua/9329>

Терно А. М. Уголовно-правовое обеспечение противодействия невыполнению решений Европейского Суда по правам человека в зарубежных странах. Сравнительно-правовой аспект

В статье проведен сравнительно-правовой анализ уголовного-правового обеспечения противодействия невыполнению решений Европейского суда по правам человека в зарубежных странах.

На основании проведенного сравнительно-правового анализа ответственности за неисполнение судебных решений в зарубежных странах, акцентировано внимание на безусловной близости уголовного законодательства постсоветских стран и уголовного законодательства Украины.

Установлено, что в уголовных кодексах ряда европейских стран также есть нормы, подобные отечественной. При этом норма об уголовной ответственности за невыполнение решения Европейского суда по правам человека в уголовном законодательстве других государств отсутствует.

Создание и реализация специальных законодательных процедур для выполнения решений Европейского суда по правам человека необычное явление для стран Западной Европы. В большинстве из них такие решения выполняются на основании нормативно-правовых актов, определяющих общие процедуры исполнения решений национальных судов посредством применения аналогии или общеправовых принципов.

Ключевые слова: *сравнительно-правовой анализ; уголовно-правовое обеспечение; противодействие невыполнению решений Европейского суда по правам человека.*

Terno A. M. Criminal-legal provision of counteract of non-enforcement of the decision of the European Court of Human Rights in foreign countries. comparative legal aspect

The article provides a comparative legal analysis of the criminal law support for counteracting non-compliance with the decisions of the European Court of Human Rights in foreign countries.

The author conducted a comparative study of the criminal legislation of Ukraine, the Russian Federation, the Republic of Tajikistan, the Republic of Azerbaijan, the Republic of Kazakhstan, the Kyrgyz Republic, the Republic of Uzbekistan, the Republic of Belarus, the Republic of Turkmenistan, Georgia, the Republic of Latvia, the Republic of Estonia, Germany, Austria, Spain, Denmark, France, Bulgaria, Japan, Sweden and Switzerland on criminal liability and failure to comply with the decisions of the ECHR.

Based on the comparative legal analysis of liability for non-execution of court decisions in foreign countries, attention is focused on the unconditional proximity of the criminal legislation of post-Soviet countries and the criminal legislation of Ukraine.

It has been established that the criminal codes of several European countries also have norms similar to the domestic ones. At the same time, there is no provision on criminal liability for failure to

comply with the decision of the European Court of Human Rights in the criminal legislation of other states.

The creation and implementation of special legislative procedures for the implementation of decisions of the European Court of Human Rights is an unusual phenomenon for the countries of Western Europe.

The author notes that for most European countries the implementation of ECtHR decisions usually does not require specific legal control over the procedure for the implementation of such decisions, since for them the fulfillment of the requirements of the Convention is, first of all, evidence of their political and legal culture and ability to protect their citizens.

In most of them, such decisions are carried out based on regulatory legal acts that determine the general procedures for the execution of decisions of national courts through the application of analogy or general legal principles.

Key words: *comparative legal analysis; criminal law support; counteraction to non-implementation of decisions of the European Court of Human Rights.*